

СРСР у період з
1945–1964 рр.
Завершення епохи
Сталіна.
Хрущовська
«відлига»

1. У чому полягали особливості радянського тоталітаризму?

2. Яку роль відіграли народи СРСР у розгромі фашистських держав у ході Другої світової війни?

3. Чи вплинула перемога на політичну систему в СРСР?

Друга світова війна суттєво розширила кордони СРСР.
Перемога зміцнила статус СРСР як великої держави.

СРСР перетворився на ядерну державу: у 1949 р. тут було здійснено випробування атомної, а потім (1953) водневої бомб. Сфера впливу СРСР поширилась на країни Східної Європи, які визволяла Червона армія.

Вони почали за прикладом СРСР здійснювати соціалістичні реформи, а потім об'єднались у РЕВ (Раді Економічної Взаємодопомоги) та Варшавському договору. Провідну роль у цих організаціях вдігравав СРСР.

Сфера впливу СРСР поширилась на країни Східної Європи, які визволяла Червона армія. Вони почали за прикладом СРСР здійснювати соціалістичні реформи, а потім об'єднались у РЕВ (Раді Економічної Взаємодопомоги) та Варшавському договори. Провідну роль у цих організаціях вдігравав СРСР.

Основні етапи розвитку СРСР (1945–1964 рр.)

1945– 1953 рр.	Останній період сталінізму	Повоєнна відбудова країни; політичні репресії; ідеологічні кампанії; ескалація «холодної війни»
1954– 1964 рр.	«Відлига»	Лібералізація суспільно- політичного життя; спроби економічних реформ; політика мирного співіснування; карибська криза; освоєння космосу

**Втрати СРСР
у війні були
величезними
: 27 млн осіб,
2,6 млн
інвалідів;
зруйновано 1
710 міст і
селищ
міського
типу;**

знищено 70 тис. селищ, сіл; виведено з ладу майже 32 тис. заводів та фабрик, підірвано 1 135 шахт; знищено 65 тис. км залізниць. Посівні площі скоротилися на 34 млн га; загальні втрати країни — 1/3 національного багатства.

Повоєнні роки 1945–1953 рр.

Політичне життя

Апогей сталінізму супроводжувався новою хвилею масових репресій, ідеологічного наступу, виявом яких

стали:

- «ждановщина» (у галузі літератури, мистецтва та суспільних наук);
- «лисенківщина» (у сфер природничих наук);
- «ленінградська справа» (чистка партійного та державного керівництва);
- антисемітські заходи (справи — ЄАК, лікарів);
- космополітизм 1949 р.

Економічний розвиток

Відбудова зруйнованої економіки

здійснювалася за рахунок «внутрішніх ресурсів».

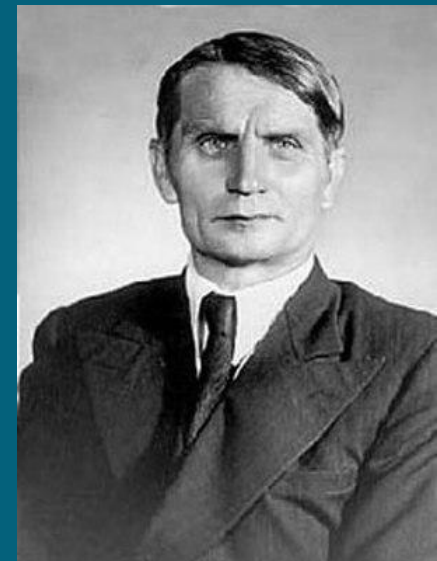
- грудень 1947 р. — скасування карткової системи розподілу продуктів харчування;
- проведення грошової реформи;
- збільшено податки на селян;
- укрупнення колгоспів, обмеження свободи пересування колгоспників;
- повернення до довоєнного курсу побудови соціалізму та комунізму;
- голод 1946–1947 рр.

«Ждановщина» (1946–1948) — ідеологічний наступ радянської влади в галузі літератури і мистецтва, науки, культури з метою посилення тоталітарного режиму в СРСР. Політика дістала назву за ім'ям А. Жданова — секретаря ЦК КРРС з ідеології.

«Лисенківщина» — «ждановщина» в науці (від прізвища президента ВАСГНІЛ Т. Лисенка).

Космополітизм — ідеологія так званого світового громадянства, що ставить загальнолюдські проблеми вище за національні і класові.

Грошова реформа 1947 р.

Пропорції обміну старих грошей на нові	Типи грошових накопичень
10:1	Готівка
3:1	Облігації
1:1	Вклади до 3 тисяч рублів
3:2	Вклади від 3 до 10 тисяч рублів
2:1	Вклади більш ніж 10 тисяч рублів

5 березня 1953 р. помер Й. Сталін. Гостра політична боротьба між головою Ради Міністрів СРСР Г. Малєнковим, першим секретарем ЦК КПРС М. Хрущовим, керівником МВС СРСР Л. Берія

**Боротьба завершилась
перемогою М. Хрущова.**

**Л. Берію було заарештовано,
звинувачено у ворожій
діяльності і страчено (1953).**

Г. Малєнков був звільнений з посади (1955). 1953 р. — початок процесу десталінізації, яка в широкому розумінні означає відхід від крайніх проявів сталінізму в усіх сферах життя — політичній, економічній, духовній, а у вузькому — критику культу особи.

Реформи М. Хрущова

Галузь	Зміст реформ
Промисловість	1957 р. — ліквідація галузевих міністерств і створення замість них територіальних органів управління — Рад народного господарства. 1962 р. — укрупнення раднаргоспів та створення Вищої ради народного господарства
Сільське Господарство	1953 р. — підвищення самостійності колгоспів, їх укрупнення та покращення життя селян. 1954 р. — скасування паспортних обмежень на селі. 1958 р. — реорганізація МТС у РТС (ремонтно-тракторні станції); скасовано обов'язкові поставки продовольства державі, натуральної оплати за роботу МТС (РТС); запровадження грошової оплати праці колгоспників. Аграрні надпрограми: 1954–1956 рр. — зернова: освоєння цілини в Казахстані, Сибіру, на Уралі (собівартість зерна цілинних земель була на 20 % вищою, ніж в Україні). 1957–1960 рр. — м'ясо-молочна: намагання наздогнати США за виробництвом м'яса, молока і масла на душу населення — вдалася на перших етапах, оскільки результату було досягнуто шляхом масового забою худоби. 1959–1963 рр. — кукурудзяна: розширення посівів кукурудзи і гороху
Соціальна сфера і фінансова	1956 р. — проведення пенсійної реформи. Підвищення заробітної плати робітникам і службовцям. Початок масового житлового будівництва (хрущовки). Скорочення тривалості робочого дня для робітників та службовців. 1958 р. — проведення реформи освіти й збільшення капіталовкладень у цю сферу. Зростання асигнувань на охорону здоров'я

Позитивні
Підвищення ефективності виробництва. Поглиблення спеціалізації та кооперації певних регіонів СРСР
Зростання валового виробництва на 35%. Підвищення життєвого рівня трудящих

Наслідки реформ

Негативні
Непомірне зростання капіталовкладень та кредитів. Розрив економічних зв'язків між підприємствами однієї галузі.
Зростання дефіциту товарів
Порушення структури посівів зернових.
Скорочення поголів'я у тваринництві.
Порушення екологічного балансу в деяких регіонах.
Масові закупівлі зерна за кордоном

Домашнє завдання

1. Опрацювати відповідний матеріал підручника.

2. Підготувати повідомлення про Л. Брежнєва, М. Горбачова, Б. Єльцина.

